

MỘT SỐ NỘI DUNG VỀ PHỐI HỢP, CHIA SẺ DỮ LIỆU HÀNH CHÍNH CHO HOẠT ĐỘNG THỐNG KÊ NHÀ NƯỚC

*Nguyễn Đình Khuyển**

Tóm tắt:

Trong thời gian qua (2015-2020), các bộ, ngành đã phối hợp chặt chẽ với Tổng cục Thống kê (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) tích cực triển khai hiệu quả các quy định của Luật Thống kê 2015 nói chung và việc sử dụng dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nói riêng. Công tác phối hợp và chia sẻ thông tin giữa thống kê bộ, ngành và Tổng cục Thống kê ngày càng được quan tâm và đi vào thực chất hơn trong các bước trong quy trình thống kê: Thu thập, tổng hợp, xử lý, cung cấp, phổ biến thông tin, trao đổi nghiệp vụ thống kê. Bài viết đưa ra một số nội dung về phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước.

1. Bối cảnh

Thống kê Việt Nam đã và đang khẳng định vị trí quan trọng và đóng góp vào quá trình phát triển của đất nước thông qua việc cung cấp thông tin thống kê chính xác, kịp thời phục vụ Đảng, Chính phủ đưa ra những quyết sách đúng đắn trong chỉ đạo, điều hành nền kinh tế một cách hiệu quả, phòng ngừa, kiểm soát và khắc phục hậu quả dịch bệnh, hỗ trợ người dân và doanh nghiệp, đẩy mạnh phục hồi kinh tế. Tuy nhiên, trong xu thế phát triển ngày nay, Thống kê Việt Nam còn đối diện với những thách thức, khó khăn cần được nhận diện và khắc phục kịp thời.

Một là nhu cầu số liệu phục vụ quản lý điều hành ngày càng lớn trong khi nguồn lực cho công tác thống kê thì có hạn. Thể hiện ở những nội dung sau:

- Nhu cầu số liệu phục vụ các lĩnh vực ngày càng nhiều như yêu cầu số liệu nhằm

** Phó Vụ trưởng phụ trách Vụ Phương pháp chế độ và Quản lý chất lượng thống kê*

giám sát, đánh giá việc thực hiện Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội, Chiến lược phát triển bền vững, tăng trưởng xanh, môi trường và biến đổi khí hậu, thanh niên, giới và bình đẳng giới, bạo lực gia đình trên cơ sở giới, các nhóm yếu thế, kinh tế số, logistics...

- Nhu cầu số liệu chi tiết theo các phân tổ đòi hỏi mẫu lớn, nguồn lực lớn...

Hai là khó khăn, hạn chế trong thu thập, biên soạn các chỉ tiêu theo các nguồn phi truyền thống như bigdata, dữ liệu vệ tinh, viễn thám...Đặc biệt là mâu thuẫn trong việc thu thập theo các nguồn này lý thuyết thống kê hiện tại về mẫu, tính đại diện...

Ba là thiếu những quy định pháp lý về việc thẩm định và sử dụng số liệu thống kê của các tổ chức, cá nhân ngoài hệ thống thống kê nhà nước.

Bốn là trong điều kiện hội nhập quốc tế sâu rộng một số chỉ tiêu thống kê có tính đặc thù về metadata trong bối cảnh Việt Nam.

➤➤➤ THÔNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

Xác định vị trí và vai trò quan trọng của việc sử dụng dữ liệu hành chính cho mục đích thống kê, Luật Thống kê năm 2015 đã quy định:

- Dữ liệu hành chính là dữ liệu của cơ quan nhà nước được ghi chép, lưu giữ, cập nhật trong các hồ sơ hành chính dạng giấy hoặc dạng điện tử.

- Sử dụng dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước là một hình thức thu thập thông tin thống kê nhà nước (*Đây là hình thức thu thập mới so với quy định của Luật Thống kê năm 2003*) tại Mục 2, Chương 3 gồm 04 điều từ Điều 36 đến Điều 39.

2. Kết quả của hoạt động phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước

2.1. Khẳng định Sử dụng dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước là một hình thức thu thập thông tin thống kê nhà nước

Trong thời gian qua (2015-2020), các bộ, ngành đã phối hợp chặt chẽ với Tổng cục Thống kê (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) tích cực triển khai hiệu quả các quy định của Luật Thống kê 2015 nói chung và việc sử dụng dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước nói riêng.

Công tác phối hợp và chia sẻ thông tin giữa thống kê bộ, ngành và Tổng cục Thống kê ngày càng được quan tâm và đi vào thực chất hơn trong các bước trong quy trình thống kê: Thu thập, tổng hợp, xử lý, cung cấp, phổ biến thông tin, trao đổi nghiệp vụ thống kê. Hầu hết bộ, ngành thực hiện tốt việc cung

cấp, phổ biến thông tin thống kê về tình hình phát triển của ngành, lĩnh vực quản lý cho Tổng cục Thống kê thông qua hệ thống chỉ tiêu, chế độ báo cáo thống kê như: Bộ Tài chính, Bộ Công Thương, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, Bộ Thông tin và Truyền thông, Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Y tế, Bộ Giao thông vận tải, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Bộ Quốc phòng, Bộ Công an, Bộ Xây dựng, Tòa án nhân dân tối cao, Viện Kiểm sát nhân dân tối cao, Tổng cục Hải quan, Tổng cục Thuế (Bộ Tài chính), Cục Xuất nhập cảnh (Bộ Công an); Bộ Tư lệnh Bộ đội Biên phòng (Bộ Quốc phòng)... Nhiều bộ, ngành còn chia sẻ, cung cấp kịp thời các thông tin chuyên ngành, số liệu từ các cuộc điều tra, Tổng điều tra do bộ, ngành chủ trì để Tổng cục Thống kê có thêm thông tin biên soạn báo cáo, số liệu phục vụ Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ.

Công tác phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính cho mục đích thống kê giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành được thực hiện thông qua Chế độ báo cáo báo cáo thống kê cấp quốc gia và các Quy chế phối hợp cung cấp, chia sẻ thông tin giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành liên quan.

2.2. Thông qua Chế độ báo cáo thống kê cấp quốc gia

a) Chế độ báo cáo thống kê cấp quốc gia được Chính phủ ban hành theo Nghị định số 60/2018/NĐ-CP ngày 20 tháng 4 năm 2018. Chế độ báo cáo này gồm 114 biểu mẫu thu thập 84 chỉ tiêu thống kê quốc gia từ 21 Bộ, ngành có liên quan. Bộ ngành đã báo cáo Tổng cục Thống kê 82 chỉ tiêu, trong đó: báo cáo đầy đủ phân tổ là 49 chỉ tiêu, báo cáo

một số phân tổ 33 chỉ tiêu, 02 chỉ tiêu chưa thực hiện. Ví dụ: Bộ Xây dựng đã thu thập, tổng hợp và báo cáo Tổng cục Thống kê 9/9 chỉ tiêu thống kê quốc gia được phân công, trong đó 5 chỉ tiêu công bố đầy đủ các phân tổ; Bộ Công Thương đã thu thập đầy đủ và báo cáo Tổng cục Thống kê 3/3 chỉ tiêu thống kê quốc gia được phân công.

b) Để thu thập thông tin thống kê từ dữ liệu hành chính, 21 Bộ, ngành ban hành chế độ báo cáo thống kê cấp bộ, ngành áp dụng đối với sở, ngành địa phương. Trong đó, 11 Bộ, ngành đã thực hiện rà soát, cập nhật và ban hành chế độ báo cáo thống kê cấp bộ, ngành phù hợp với các quy định của Luật Thống kê 2015 và hệ thống chỉ tiêu thống kê mới của bộ, ngành, bao gồm: (1) Bộ Nội vụ, (2) Bộ Tư pháp, (3) Bộ Công Thương, (4) Bộ Giao thông vận tải, (5) Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, (6) Tòa án nhân dân tối cao, (7) Ủy ban Dân tộc, (8) Bộ Thông tin và Truyền thông, (9) Viện Kiểm sát nhân dân tối cao, (10) Bộ Xây dựng, (11) Bộ Công an.

2.3. Thông qua Quy chế phối hợp cung cấp, chia sẻ thông tin giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành liên quan

a) Quy chế phối hợp cung cấp, chia sẻ thông tin giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành liên quan nhằm mục tiêu nâng cao hiệu quả công tác thống kê, bảo đảm tính thống nhất trong việc thu thập, sử dụng thông tin thống kê; sử dụng hiệu quả nguồn lực của các bên liên quan đáp ứng yêu cầu quản lý, chỉ đạo điều hành và xây dựng cơ sở dữ liệu.

b) Tổng cục Thống kê đã chủ động và ký các Quy chế phối hợp, chia sẻ thông tin với 10 Bộ, ngành, bao gồm: (1) Bộ Công Thương, (2) Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, (3) Bộ Giáo dục và Đào tạo, (4) Bộ Y tế, (5) Ủy ban Dân tộc, (6) Ban Kinh tế Trung ương, (7) Tổng cục Thuế, (8) Tổng công ty Bưu điện Việt Nam, (9) Bộ Thông tin và Truyền thông, (10) Bộ Tài chính.

c) Tổng cục Thống kê cũng đang trong quá trình xây dựng các Quy chế phối hợp, chia sẻ thông tin với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, Kho bạc Nhà nước Việt Nam, Bảo hiểm Xã hội Việt Nam và Tổng cục Hải quan.

2.4. Tình hình thực hiện cung cấp, chia sẻ dữ liệu hành chính qua chia sẻ, đồng bộ và tích hợp cơ sở dữ liệu hành chính

a) Những năm qua, các Bộ, ngành đã quan tâm, chú trọng phát triển và ứng dụng công nghệ thông tin trong quá trình thu thập, tổng hợp, xử lý, phân tích và phổ biến thông tin thống kê và xây dựng các cơ sở dữ liệu (CSDL) hành chính phục vụ quản lý điều hành của Bộ ngành⁹.

b) Thông qua việc ký kết và thực hiện các Quy chế cung cấp chia sẻ thông tin thống kê, hiện tại có 04 Bộ ngành đã ký kết thỏa thuận chính thức về việc kết nối, chia sẻ, trao đổi và tích hợp Cơ sở dữ liệu hành chính tự động (sử dụng CSDL vi mô) với Tổng cục Thống kê bao gồm: (1) Bộ Thông tin và

⁹ Đã có 13 bộ, ngành xây dựng cơ sở dữ liệu hệ thống chỉ tiêu thống kê của bộ, ngành; 15 bộ, ngành đã và đang xây dựng các phần mềm xử lý, tổng hợp số liệu theo chế độ báo cáo định kỳ do bộ, ngành chịu trách nhiệm.

➤➤➤ THÔNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

Truyền thông, (2) Bộ Y tế, (3) Bộ Giáo dục và Đào tạo, (4) Tổng cục Thuế. Cụ thể:

- Bộ Thông tin và Truyền thông: Quy chế phối hợp số 1290/QCPH-BTTTT-TCKT về công tác thống kê, chia sẻ dữ liệu và thông tin thống kê trong lĩnh vực thông tin và truyền thông.

Một nội dung quan trọng của quy chế là việc phối hợp thu thập dữ liệu: Xây dựng phương án điều tra các cuộc Tổng điều tra và điều tra thống kê trong lĩnh vực thông tin và truyền thông do hai Cơ quan chịu trách nhiệm thực hiện; Triển khai, thực hiện các cuộc Tổng điều tra và điều tra thống kê liên quan đến lĩnh vực thông tin và truyền thông do hai Cơ quan chịu trách nhiệm thực hiện; Xây dựng giải pháp và triển khai thực hiện việc thu thập dữ liệu hành chính trong lĩnh vực thông tin và truyền thông phục vụ biên soạn các chỉ tiêu thống kê; Phổ biến thông tin thống kê liên quan đến lĩnh vực thông tin và truyền thông.

Các dữ liệu và thông tin thống kê được chia sẻ bao gồm: Thông tin, dữ liệu thống kê do Tổng cục Thống kê cung cấp cho Bộ Thông tin và Truyền thông; Thông tin, dữ liệu thống kê do Bộ Thông tin và Truyền thông cung cấp cho Tổng cục Thống kê.

- Bộ Y tế: Quy chế phối hợp công tác thống kê và chia sẻ thông tin thống kê số 946/QCPH-BYT-TCKT nhằm xây dựng CSDL và triển khai ứng dụng CNTT để kết nối, chia sẻ và trao đổi dữ liệu tự động giữa hai cơ quan. Trong các thông tin trao đổi giữa hai đơn vị, một số chỉ tiêu sử dụng thông tin từ nguồn CSDL dữ liệu hành chính gồm:

✓ Khai thác CSDL thống kê liên quan đến y tế do TCTK quản lý

✓ Khai thác CSDL thống kê phục vụ cho việc dàn mẫu của các cuộc điều tra của ngành y tế

✓ CSDL ngành y tế (CSDL vi mô các cuộc điều tra Y tế, CSDL HMIS)

✓ Các CSDL phục vụ cho việc lập dàn mẫu của các cuộc điều tra y tế

- Bộ Giáo dục và Đào tạo: Chương trình phối hợp công tác và chia sẻ thông tin thống kê giữa hai đơn vị. Nội dung về chia sẻ thông tin thống kê bao gồm các thông tin sử dụng phương thức chia sẻ thông tin bằng việc kết nối, chia sẻ và đồng bộ cơ sở dữ liệu bao gồm:

✓ Khai thác CSDL thống kê liên quan đến lĩnh vực giáo dục cho TCTK quản lý

✓ Khai thác CSDL thống kê phục vụ cho lập dàn mẫu của các cuộc điều tra giáo dục và đào tạo

✓ CSDL thống kê (CSDL vi mô các cuộc điều tra giáo dục và đào tạo; CSDL EMIS)

✓ Truy cập khai thác thông tin thống kê từ nguồn hồ sơ hành chính

- Tổng cục Thuế: Quy chế phối hợp số 2176A/QCPH-TCT-TCKT quy định việc phối hợp công tác và trao đổi thông tin giữa Tổng cục Thuế và Tổng cục Thống kê và Phụ lục số 5233/TCT-KK quy định các phụ lục kèm theo quy chế phối hợp 2176A/QCPH-TCT-TCKT áp dụng đối với Tổng cục Thuế, Tổng cục Thống kê và các đơn vị thuộc hai cơ quan ở tỉnh/thành phố trực thuộc trung ương và quận, huyện, thị xã, thành phố.

Thông tin do cơ quan Thuế cung cấp bao gồm: Thông tin định danh của toàn bộ người nộp thuế cơ quan Thuế quản lý; Thông tin về tình hình hoạt động sản xuất kinh doanh của người nộp thuế thông qua các chỉ tiêu trên Tờ khai thuế Giá trị gia tăng; Thông tin về kết quả hoạt động sản xuất kinh doanh của người nộp thuế thông qua các chỉ tiêu Tờ khai thuế Thu nhập doanh nghiệp và Báo cáo tài chính doanh nghiệp.

Thông tin do cơ quan Thống kê cung cấp bao gồm: Các báo cáo kết quả các cuộc điều tra thống kê liên quan đến người nộp thuế và cơ sở kinh doanh; Các báo cáo phân tích chuyên đề liên quan đến người nộp thuế và cơ sở kinh doanh; Các Danh mục chuẩn cấp quốc gia (như Danh mục hành chính, Danh mục ngành kinh tế quốc dân, Danh mục sản phẩm, Danh mục nghề nghiệp,...); Các thông tin thống kê kinh tế vĩ mô; thông tin thống kê khác liên quan đến người nộp thuế và cơ sở kinh doanh

3. Hạn chế, tồn tại của hoạt động phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước

a) Còn nhiều Bộ, ngành vẫn chưa thực hiện hoạt động phối hợp, chia sẻ thông tin với Tổng cục Thống kê thông qua việc ký kết các Quy chế chia sẻ, phối hợp thông tin. Đặc biệt là việc thực hiện cung cấp, chia sẻ dữ liệu hành chính qua chia sẻ, đồng bộ và tích hợp cơ sở dữ liệu hành chính. Đây là một nội dung rất quan trọng nhằm nâng cao tính hiệu quả, hiệu lực và giảm chi phí trong việc sử dụng cơ sở dữ liệu hành chính sẵn có.

b) Hoạt động phối hợp, chia sẻ thông tin giữa Bộ, ngành với TCTK còn chưa nhịp nhàng; thiếu đồng bộ...

Một số Bộ, ngành gửi báo cáo về Tổng cục Thống kê chậm, thiếu thông tin, không bảo đảm phạm vi số liệu và thời gian quy định.

Một số Quy chế phối hợp không có hướng dẫn triển khai Quy chế đến các địa phương.

c) Chất lượng thông tin trao đổi: Một số vấn đề về đảm bảo chất lượng dữ liệu phát sinh trong quá trình phối hợp, chia sẻ như việc khó khăn trong xác định loại hình kinh tế (một số đơn vị sự nghiệp bị xác định là doanh nghiệp nhà nước...); Số lượng các bản ghi ở hai CSDL chưa trùng khớp (ví dụ: báo cáo tài chính giữa Tổng cục Thuế và TCTK chênh lệch khá lớn, cụ thể đến 16/6/2016 số lượng báo cáo tài chính năm 2015 chuyển sang Tổng cục Thống kê là 295.639 báo cáo, trong khi đó số lượng báo cáo tài chính có tại Tổng cục Thuế tại ngày 23/06/2016 là 495.098 báo cáo).

d) Chưa sử dụng và đồng bộ CSDL quốc gia về Dân cư, do chưa cấp mã số định danh cá nhân cho toàn bộ người dân Việt Nam, người dân Việt Nam ngoài sổ chứng minh còn có sổ thẻ căn cước, bằng lái xe số khác, sổ các loại bảo hiểm y tế, bảo hiểm xã hội là hoàn toàn khác nhau. Hiện nay CSDL Quốc gia về dân cư do Bộ Công an xây dựng và quản lý. Cục Hộ tịch, Bộ Tư pháp xây dựng và quản lý CSDL đăng ký hộ tịch điện tử.

➤➤➤ THÔNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

d) Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thống kê tuy có nhiều cải tiến nhưng còn thiếu đồng bộ. Các cơ sở dữ liệu quản lý chuyên ngành vẫn trong tình trạng rời rạc, ít cập nhật, chưa tích hợp chung thành một hệ thống cơ sở dữ liệu thống nhất của Ngành, chưa tương xứng với khối lượng công việc phải thực hiện, gây khó khăn trong khâu thu thập, xử lý và lưu trữ thông tin, ảnh hưởng đến tiến độ, chất lượng báo cáo và công tác phổ biến, chia sẻ thông tin thống kê. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thống kê ở địa phương còn hạn chế, một số báo cáo còn được thực hiện một cách bán thủ công hoặc thủ công...

4. Phương hướng thực hiện phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính trong những năm tiếp theo

a) Tăng cường sự gắn kết chặt chẽ giữa Tổng cục Thống kê với Bộ, ngành trong quá trình thực hiện hoạt động thống kê, trao đổi, tập huấn và hỗ trợ về chuyên môn, nghiệp vụ thống kê. Đẩy nhanh tiến độ xây dựng các cơ chế, thỏa thuận hợp tác, chia sẻ thông tin giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành và giữa các Bộ, ngành nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho việc khai thác, sử dụng thông tin thống kê. Đặc biệt là việc đồng bộ và khai thác các CSDL hành chính cho mục đích thống kê.

b) Thống nhất việc thực hiện đồng bộ Quy chế phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành từ Trung ương xuống địa phương.

c) Tổng cục Thống kê cần tiếp tục nghiên cứu, đề xuất các tiêu chuẩn kỹ thuật và quy trình tiêu chuẩn để chuẩn hóa thông tin đầu vào để phục vụ việc sử dụng dữ liệu hành chính cho hoạt động thống kê nhà nước.

d) Tiếp tục đẩy mạnh công tác phổ biến thông tin thống kê theo hướng đa dạng hóa hình thức phổ biến thông tin thống kê, ứng dụng đồ họa hình ảnh (infographics) trong phổ biến thông tin thống kê. Các bộ, ngành sớm xây dựng và ban hành Quy chế phổ biến thông tin thống kê, Lịch phổ biến thông tin thống kê trong phạm vi ngành, lĩnh vực quản lý.

- Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong quá trình phối hợp, chia sẻ dữ liệu hành chính giữa Tổng cục Thống kê với các Bộ, ngành.

- Tích hợp, tiếp nhận hoàn chỉnh các dữ liệu hành chính của một số Bộ, ngành để biên soạn các chỉ tiêu thống kê; Ứng dụng công nghệ dữ liệu lớn để hiện đại hóa, giảm chi phí, nâng cao chất lượng và tăng cường khả năng dự báo; Phổ biến thông tin thống kê theo tiêu chuẩn tiên tiến, hiện đại; Nâng cấp một cách căn bản hạ tầng công nghệ thông tin - truyền thông.

Tài liệu tham khảo:

1. Quốc hội (2015), *Luật Thống kê số 89/2015/QH13 thông qua tại Kỳ họp thứ Mười Quốc hội Khóa XIII*, ngày 23/11/2015;
2. Chính phủ (2018), *Nghị định số 60/2018/NĐ-CP ban hành Chế độ báo cáo thống kê cấp quốc gia*, ngày 20/04/2018.